

Oponentský posudek na magisterskou diplomovou práci

Bc. Jan Volf – Sídliště z polohy U silnice (Plaňany, okres Kolín) v kontextu okolního osídlení z doby římské. Praha 2019. 90 stran textu, 58 stran obrazových příloh, 5 stran katalogu objektů.

Tématem diplomové práce Jana Volfa je podrobné zpracování nálezů ze sídliště doby římské, jehož část byla odkryta v letech 2016 až 2017 během záchranného výzkumu Ústavu archeologické památkové péče středních Čech. Cílem autora je analýza kvantitativních a kvalitativních atributů nálezů, stanovení doby existence sídliště a zasazení zjištěných poznatků o lokalitě do kontextu známého osídlení blízkého okolí.

Textová část práce je členěna včetně úvodu a závěru do dvanácti kapitol. Jádrem práce jsou kapitoly 3–9, které se věnují podrobnému zpracování nálezového inventáře i nemovitým objektům. Tato část je uvedena zdařilou kapitolou popisující zvolenou metodu zpracování a vyhodnocení. Autor prokazuje, že rámec pro sbírání dat stojí na dobrém teoretickém základě a byl již v minulosti úspěšně aplikován na srovnatelném archeologickém materiálu (Varsik 2011; Beneš 2017). Zvolená metoda je promyšleným postupem, avšak jako taková neobsahuje větší míru autorovy vlastní invence. Vzhledem ke snaze J. Volfa zasadit získané poznatky do širšího obrazu podobně zpracovaných sídlišť však lze tento postup plně pochopit. Chválu zaslouží důsledná dokumentace jednotlivých sledovaných typů povrchové úpravy, skupin keramických tvarů a výzdoby. Domnívám se, že při tak důsledném zpracování nálezového fondu by bylo vhodné v práci odhalit stručně i instrumentaci zvolené metody v podobě náhledu struktury databáze. Především však – jak sám autor v závěru vyzývá – bude třeba k naplnění plného potenciálu podobného zpracování takto vyhodnotit více souborů z různých lokalit. Bylo by proto vhodné databázi připojit k publikaci v digitální podobě.

V kapitole 3 se též objevuje informace, že nálezy z raného středověku nebyly vzaty k podrobnému vyhodnocení. V kontextu zpracování sídliště doby římské to lze jistě pochopit, pokouší-li se však autor o hlubší vhled do formativních procesů sídlištního materiálu, navrhol bych využít všechny datovatelné nálezy. Apeluji tedy na autora, aby tuto možnost v očekávatelné publikaci daného sídliště zvážil.

Získané poznatky Jan Volf vytěžuje v kapitole 11. Škoda, že téměř nic z kapitoly 11 není shrnuto stručně v závěru. V každém případě je zřejmé, že autorův cíl týkající se analýzy kvantitativních a kvalitativních atributů nálezů vedl k hlubšímu vhledu do transformace živého sídliště do podoby archeologického záznamu. Diplomant toho dobře využívá i v pasážích o stanovení doby existence sídliště – i přes obecně známou tendenci keramiky „střední doby římské“ k dlouhému přetrvávání jednotlivých typů se daří velmi dobrá, průkazná a analogiemi podložená rekonstrukce vzniku a trvání jednotlivých částí sídliště. Jedinou výhradou je z mého pohledu absence tabulky (popř. jiného grafického vyobrazení), která by jednotlivé objekty řadila do přehledné chronologické sekvence. Pouze na základě textového popisu je složité si dynamiku sídliště vyprojektovat do prostoru. Nejedná se ale o chybu autora, nýbrž o běžný nešvar archeologických prací zaměřených na sídliště. Do budoucna bude pro autora jistě výzvou pro datování využít i metody absolutní chronologie, multivariačních analýz vizuálních vlastností nebo archeometrie „archeologické“ keramiky. Drobné výhrady shrnu bodově: domnívám se, že autor neoprávněně hledá optimum ve výskytu hrnců se zataženým okrajem v 3. – 6. st. n. l. (str. 36), přitom se běžně vyskytují i v souborech st. d. římské. Ke kamenným pískovcovým brouskům není třeba hledat namátkově analogie na jiných lokalitách, je to běžná součást inventáře sídlišť doby římské.

Do diskuse k obhajobě práce navrhuji otázku relevantnosti statistického vyhodnocení prezentovaného souboru. Domnívám se, že datová základna je již dostatečná. Je dobře možné, že některé nečekané souvislosti mohly autorovy uniknout.

Pochválit je možné i přítomnost kapitol věnujících se rozboru ekofaktů, které vycházejí z expertních analýz dalších autorů. K celkovému vyhodnocení však jejich výsledky nepřispěly, působí tedy jako

jakýsi přívěšek z dobré vůle. Stejně je tomu bohužel i v případě kapitoly 10. Domnívám se, že shrnutí okolního osídlení je kapitolou spíše *pro forma*. Nabízí sice seznam nalezišť doby římské v okolí (které ale není nijak definované), ale toto shromáždění pramenů není nikterak využité. Jakou pozici tedy Plaňany zaujímají? Jak si stojí lokalita v ohledu na předpokládatelné koridory dálkových komunikací? Lze se např. vyslovit, zda lokalita leží na periférii sídelní komory nebo v hustě osídleném středu? Jak si stojí relativně dobře detekovatelné hospodářské aktivity jako např. hutnictví či zpracování textilu? Otázky i odpovědi jsou plně přesměrovány na čtenáře, přičemž mnoho vodítek zde pro něj není – obr. 1 s mapou lokalit postrádá jakoukoliv vnitřní strukturu (např. symboly na mapě podle typu lokality, datace, ...). V tomto ohledu je vytyčený cíl zasazení poznatků o lokalitě do kontextu známého osídlení nedotažený, snad i bez pokusu o jakoukoliv syntézu poznatků a jejich interpretace. K dobru budiž jen důsledné shromáždění pramenů. Navrhuji pro budoucí práci vyhnout se cílům, které lze stěží naplnit. Celkově vnímám snahu v kapitole 10 jako práci navíc nad rámec zpracování vlastního sídliště, které tvoří neoddiskutovatelně nejdůležitější část práce.

Jazyková úroveň práce je dle mého soudu na velmi dobré úrovni, stejně tak zvolený a důsledně dodržovaný odborný slovník. Práce je i přes delší textové pasáže popisující formální podobu zpracování souboru dobře čitelná. Mezi drobnější nedostatky patří místy neúnosná vzdálenost mezi využitým zdrojem a jeho citací (10 řádků v případě odkazu na práci *Schiffer 1987* na str. 9). Velmi vzácně se objevují chyby v interpunkci či překlapy typu spojky navíc. Formální kvalitu práce narušuje místy nedůsledné formátování v citačním aparátu, kde se nahodile střídají pomlčky a spojovníky (např. *Kuna – Němcová – Haller 2012* a *Orton – Huges*, obojí na str. 10), popř. situace, kdy jsou pro stejné druhy bibliografických záznamů využívány různá typografická znaménka (čárka nebo tečka před uvedením názvu periodika, např. Archeologických rozhledů). Ve naprosté většině případů je ale na zdrojové prameny odkazováno dostatečně, důsledně a podle oborových standardů.

Celkové vyhodnocení práce lze dle mého názoru shrnout následovně. Práce je plná obsáhlých slovních popisů jednotlivých sledovaných kategorií. Do budoucna bych autorovi doporučoval soustředit se na maximální možnou redukci textových pasáží a jejich převod do grafických znázornění. V tomto ohledu se domnívám, že u práce podobného rázu se lze stěží vyhnout využití geograf. informačního systému (GIS) pro znázornění jednotlivých nasbíraných dat na celkovém plánu, plánech jednotlivých objektů, vrstev a konečně i v mapě okolního osídlení.

Uvedené výhrady k diplomové práci neovlivňují jinak velmi kvalitní zpracování tématu, které si autor předsevzal. V kontextu současného výzkumu sídlišť doby římské se jedná o kvalitní práci, která plně obstojí ve srovnání s pracemi v oboru zaběhlých badatelů. Diplomovou práci Jana Volfa doporučuji k obhajobě s hodnocením **výborně** (1).

V Praze, 3. června 2020

Mgr. Daniel Bursák

Beneš, Z. 2017: Mlékojedy - germánské sídliště z počátku doby římské. Disertační práce. Ústav pro archeologii FF UK. Praha.

Varsik, V. 2011: Germánske osídlenie na Východnom predpolí Bratislavy: Sídliská z doby rímskej v Bratislave-Trnávke a v okolí. Nitra.